

niki. Vabljeni so že k nji, ker je mati vedno podpirala umetnost in so se mojstri redno shajali v njih hiši.

«Takrat se vidimo, če ne prej, ali ne?» je vprašala Goljo. «Obvestila vas bom pravočasno, dasi boste gotovo že prej izvedeli dan in kar je potrebno.»

«Veselilo me bo», odgovarja Golja, ki razume, da Neva ne more v družbi govoriti svobodno. In nič ji ne zameri, ko se obrne k drugim ter ga pusti samega, dokler ne posedejo v gondole.

(Dalje prihodnjič.)

IN MEMORIAM F. E. KORŠ

DR. JOŽA GLONAR

Skromen nekrolog, ki ga je temu znamenitemu možu napisal «Ljubljanski zvon» v letu njegove smrti (1915, stran 335—336), se je na svojem koncu opravičeval: «Te skromne vrstice so vse, kar moremo za sedaj posvetiti spominu tega moža.» To opravičilo je bilo v oni dobi, ko so bile vse vezi s kulturno Rusijo pretrgane, popolnoma umljivo. Ob desetletnici njegove smrti se ga je spomnila «Mladika» (1925, 151—152), s kratko, poljudno pisano označbo; prinesla je tudi njegovo sliko (iz spomladi 1914). Medtem pa se je nabralo toliko gradiva¹, da lahko «Ljubljanski zvon» svojim bravcem poda jasnejšo podobo tega izrednega moža; podrobnejši življenjepisni podatki nam odpirajo pogled na osebo in duha moža, ki se je lotil prevoda vsega Prešerna in ga tako srečno opravil, tukaj priobčena pisma pa nam omogočujejo vpogled v genezo tega prevoda, kar je prvi pogoj za njega pravilno in pravično oceno. Da ta pisma s svoje strani prinašajo tudi marsikaj novega in zanimivega za označbo in spoznanje njihovega pisca, bo takoj jasno vsakemu, ki jih bo količkaj pozorno čital. Priobčena so po vernem prepisu in brez vsakih popravkov; tako jim je ohranjen oni posebni čar, ki ga kaže njih svojevrstna slovenščina, močno prepojena s Prešernovim besedjem in včasih šepajoča ob ruskih oblikah in kon-

¹ Avtobiografija, napisana v spomladi 1915 (Труды Московской Дialectологической комиссии, в. и. Москва 1915; ponatisk iz „Русск. Филол. Вѣстника“, s portretom, ki je posnet v «Mladiki», in dostavki D. N. Ušakova); obširen nekrolog Sachmatova z dostavki Jagića (Arch. f. slav. Philol. 37, 251—263). Tukaj priobčena pisma sta mi dala na razpolago: adresat prof. dr. Ivan Prijatelj, Aškerčeva pa nadzornik Jos. Wester; obema gospodoma izrekam za to izredno uslugo iskreno zahvalo.

strukcijah, vedno pa dokaz svojevrstnega duha in izredne duševne sile njihovega pisca.

*

Fedor Evgenjevič² Korš je bil rojen 5. maja 1843. v Moskvi, v hiši vseučiliške tiskarne, uredniku «Moskovskih vedomostej»; njegov oče je bil izprva bibliotekar v vseučiliški knjižnici, nato dolga leta bibliotekar muzeja Rumjancovih, ploden književnik in prevajavec. Družinska tradicija je pripovedovala, da se je njih prednik preselil v Rusijo za časa Petra Velikega iz nemške Šlezije kot rudar. Mati Fedorja Evgenjeviča je bila Zofija Reissig, hči polkovnika, ki je bil doma iz Hessen-Kassela. V mladih letih so se mu dvakrat «vneli možgani», kakor so pravili, in pravo čudo je, da je obe boleznii prestal brez škodljivih posledic. Brati se je zgodaj naučil sam po javnih napisih in naslovih, pravi glad po knjigah pa je v njem zbudila okolica, v kateri je živel v mladih letih, saj je bil njegov oče član krožka, ki se je zbiral okoli Hercena in Granovskega. 1849. se je oče preselil kot urednik policijskega lista v Petrograd. V njegovi hiši so se zbirali znani kulturni delavci, učenjaki in pisatelji: bratje Miljutini, G. G. Danilovič, P. G. Rědkin, K. D. Kavelin (njegov stric), I. A. Gončarov, I. I. Panajev, N. A. Nekrasov, A. A. Krajevskij, I. S. Turgenjev, P. V. Annenkov, N. N. Bulič, D. I. Kačenovskij in drugi. Ko je bil osem let star, ga je začela poučevati teta Marija, ki je govorila tudi nemško, francosko in angleško, in s Hercenom in Granovskim 1847.—1848. potovala po Franciji, Italiji in Švici. V dobi med 9. in 11. letom je najrajši čital o divjih živalih in pticah, tako da so že menili, da bo postal naravoslovec. 1854. je Granovskij pregovoril očeta, naj ga da k njemu v Moskvo, kjer ga bo spravil v takrat sloveči penzijonat pri reformirani cerkvi R. I. Zimmermanna, počitnice pa bi preživel pri njem. Res se je v jeseni odpravil v Moskvo in Zimmermann ga je sprejel v 3. razred. Penzijonat je bil pod formalnim nadzorstvom v to delegiranega državnega inspektorja, imel pa je izborne učne moči. Posebno dobro so se poučevali jeziki: ruščina, francoščina, nemščina, latinščina, grščina in angleščina. Poleg vseh teh se je Korš brez učitelja še naučil italijanščine, v prvi vrsti pa so ga zanimali stari jeziki. Ko je Granovskij v jeseni 1855. umrl, je Korša začel jemati k sebi na počitnice N. H. Ketčer, prevajavec Shakespearea. 1856. se je oče, povabljen od Katkova in Leontjeva, zopet vrnil v Moskvo, da bi tam ž njima in P. N. Kudrjavcevim izdajal

² Tako se je sam vedno pisal (Евгенъевичъ), in ne Evgenijevič (Евгениевичъ), kakor bi bilo po takratnem ruskem pravopisu pravilno.

«Russkij věstnik». V tem času se je Korš seznanil z A. V. Stankevičem in z vseučiliškimi profesorji S. D. Šestakovim, S. M. Solovjevim, N. A. Popovim, B. N. Čičerinom, F. M. Dmitrijevem, M. N. Kapustinom in drugimi. 1860. je vstopil na historično-filološko fakulteto moskovske univerze. Pri sprejemnem izpitu, ki ga je moral kot gojenec privatnega zavoda opraviti pred vstopom na univerzo, bi se bil iz matematike brez dvoma ponesrečil, da mu niso kot izvrstnemu filologu matematičarji reda poklonili, kakor so delali «mutuo consensu» filologi z izbornimi matematiki. Na univerzi je poslušal vse mogoče, samo ne bogoslovja in novih jezikov, katerih pouk je bil zanj vse preveč primitiven in začetniški. Poleg klasičnih jezikov se je najbolj oprijel sanskrta, arabščine, perzijsčine in turščine. Poleg F. J. Buslajeva in N. S. Tichonravova je pridobil največ od orientalista P. Ja. Petrova, od obeh sijajnih, dasi sicer v svetu manj znanih latinistov G. A. Ivanova in E. F. Klina, ter od prvega predavatelja filozofije na moskovski univerzi, P. D. Jurkeviča, ki se sicer ni odlikoval niti z izvirnostjo niti jasnostjo svojih nazorov, toda z globokim znanjem svojega predmeta, z naravnost vzorno izšolanostjo mišljenja in z jasnim razlaganjem. Ko je dosegel stopnjo «kandidata» in vložil razpravo «De etymologia Lucretiana», je bil na priporočilo Leontjeva s štipendijo pripuščten k nadaljnjemu študiju, da bi se pripravljaval na stopnjo «magistra». Nekaj časa je poučeval latinščino v zadnjem razredu penzjonata, v katerem se je sam izšolal, od 1865. na priporočilo Leontjeva grščino v proseminarju, 1866—1867. pa enako na priporočilo Leontjeva francoščino na Aleksandrovi vojni akademiji. V tem času se je bil tudi že začel zanimati za novo grščino in Slovo o polku Igorevč. 1867. je postal magister in na podlagi disertacije «De versu saturnio» 1868. docent; obenem je bil z državno podporo poslan dve leti v inozemstvo.

Jeseni 1868. se je podal v Berlin, kjer je poslušal predavanja iz klasične filologije in sorodnih strok pri Hauptu, Kirchhofu, Hübnerju in Mommsenu. Poleg tega je študiral spomenike jezika izumrlih baltskih Slovanov in se praktično izpopolnjeval v italijanščini in češčini. Jeseni 1869. se je preselil na Dunaj, kjer ni obiskoval predavanj na vseučilišču, ampak se samo praktično vadil v srbohrvaščini in — zaradi nameravanega potovanja v Italijo — italijanščini. Tukaj se je tudi prvič od blizu seznanil s slovenščino, o kateri je — pod imenom «korotanščine»! — prvič, in še takrat samo mimogrede, nekaj malega čul v Moskvi pri predavanjih I. M. Bodjanskega. Ž njo sta ga seznanila

mlada zdravnika dr. Prešeren, pesnikov nečak, in dr. Ljudevit Jenko. Spomladi 1870. se je odpeljal v Rim, kjer se je gibal v krogu nemških arheologov in filologov Henzena, Helbiga, Corssena in R. Foersterja, kateremu je pomagal pri izdaji Libanija. Iz Rima je z A. V. Stankevičem in njegovo družino obiskal Neapolj, Pompeje in Florenco ter se v juniju preko Dunaja in Berlina vrnil v Rusijo.

Jeseni 1870. je začel na univerzi predavanja iz klasične filologije; razlaga! je Ilijado, Pindarja in druge lirike, Tukidida, Lizija, Terencija, Lukrecija, Cicerona, Katula, Horacija, Propercija, Ovidija, Stacija ter imel posebna predavanja o antični metriki. Živo se je zanimal za preustroj ruskih univerz, kjer je bil vedno na strani profesorske opozicije, ki se je upirala temu, da bi se z odredbami od zgoraj znanstvena višina univerz znižala. Ti ostri boji so se vlekli od leta 1873. do 1884.; njih uspeh je bil ta, da je Korš s svojimi somišljeniki nazadnje uvidel, da treba znanstvena predavanja, če se naj sploh kaj doseže, zameniti z bolj poljudnimi. Ko je 1889. prišel na univerzo v Odeso, je kmalu dobil prijateljske zveze s tamošnjimi Grki in se je globil v zgodovino njihovega jezika. Kot državni komisar pri izpitih na kijevski univerzi je 1891. prišel v žive stike z navdušenimi mladimi ukrajino-fili. 1892. se je vrnil v Petrograd in postal profesor za perzijsko književnost na institutu Lazareva za vzhodne jezike. 1900. je postal redni član ruske akademije znanosti, v sekciji za ruski jezik in književnost. Ker mu petrograjsko podnebje ni prijalo, je ostal v Moskvi in se je vozil v Petrograd na seje akademije in njenih komisij. Komisija za sestavo karte ruskih narečij, ki ji je on predsedoval, se je osnovala v Moskvi. Ko se je 1908. po inicijativi Faddeja Antonoviča Čudovskega v Moskvi ustanovilo «Obščestvo slavjanskoj kul'tury» in je bil soglasno izvoljen za njegovega predsednika, se mu je odprl nov, obširen delokrog: prišel je v stike z različnimi slovanskimi narodi in moral pogosto nastopati v javnosti z govori in članki o raznih vprašanjih, zadevajočih slovanstvo, posebno v perečem vprašanju o razmerju med Velikorusi in Malorusi.

Prvotno zanimanje za Prešerna in njegovo poezijo so mnogi Korševi posli porinili nekoliko v ozadje, vendar pa ne popolnoma. Prvo vest o njegovih prevodih iz Prešerna je prinesel «Ljubljanski Zvon» leta 1885., na str. 574. Jagić je v jeseni leta 1884. potoval skupno z Račkim iz Odese čez Kijev v Moskvo in Petrograd ter se je tedaj prvič osebno seznanil s Koršem. Pri njem je videl pre-

vode iz Prešerna in o njih poročal takratnemu uredniku «Zvona», Levcu, v pismu, ki ga je Levec dal v tisk. Leta 1890. poroča M. Murko v «Zvonu» (str. 47—49), da je izšel prevod «Sonetnega venca» v 7. knjigi «Russke mysli». Intenzivneje se je začel Korš pečati s Prešernom šele ob bližajoči se stoletnici pesnikovega rojstva, ko je začel pripravljati celoten prevod, ki mu je sklenil dodati uvod in za Ruse potreben komentar. Tukaj priobčena pisma nam dajejo vpogled v Korševo delavnico v jubilejnem Prešernovem letu.

1.

Petrograd $\frac{19 \text{ Februarja}}{2 \text{ Marca}}$ 1900.

Velespoštovani gospod!

Oprostite mi tudi Vi, da Vam nisem napisal odpoved tako kmalo, kakor Vi ste upali in kakor jaz bi hotel in moral; ali tedaj, kadar Vaše pismo je prišlo v Moskvo, bil sem v Petrogradi, kjer sem ga dobil ne brez zamude. Ne zamerite mi tudi in ne čudite se, če pišem slovenski tako slabo: seznanil sem se z Vašim lepim jezikom le iz bukev in znam ga ne bolj kakor kolikor je potrebno, da bi mogel umeti, kar berem.

Prijetno mi je bilo zvedeti, da na čast tega pesnika, ki ga zlasti ljubim in ki celo Slovanstvo more se njim ponositi, bo se naredila na Dunaju vseslovanska slavnost. Zakaj ne morem biti priča vsega, kar se bo tam godilo! Ali, ako meni ni mogoče biti v številni možji, ki bodo obhajali to slavnost, prosim Vas vsaj pomeniti moje ime kakor enega z največjih spoštovalci neumerjočega slovenskega pesnika. Jaz pa bom storil zaradi njegove slave med Rusi vse, kar bo v mojej lasti. Ako bi ne bil žalibog! pozabil, da pravo v tem leti bo se dopolnilo stoletje od rojstva Prešérnova, bil bi še prej se lotil, da bi mogel zares izdati vse njegove poezije v prestavi na rusko; ali zdaj mi niso preložene nekoliko pesmi in, kar mi je posebno žalostno, «Krst pri Savici». Ne ostaje mi se tedaj nič družega kakor da namenim ves čas, ki mi bo prost, na prestavo vsaj najboljšega iz tih pesmi, katere sem zanemarjal kakor pretežke al menj umljive za bralca, ki se ni dobro seznanil z življenjem, zgodovinami in narodnimi pesmami in navadami slovenskej dežele, na pr. «Od železne ceste», «Nova pisarija», «Al prav' se piše k a ű a ali k a ű h a» i druge. Morebiti bo mi dovoljeno se poslužiti nekterih prestav profesorja Petrovskega, ki so natisnjeni v zbirki Gerbelja „Антологія изъ славянскихъ поэтовъ“, in Ščepkina (ki ga dobro pozna Dr. Murko), še nenatisnenih. Ne

znam nobenih prevodov iz Prešérna na rusko razven tih. Ako mi bosta zmanjkala čas in umetnost, da bi mogel izpolniti tisto željo, ki jo nosim v prsih že veliko lét, bom napisal, kakor mi svetujete Vi, studijo o Prešérnovi poezii z primeri najboljših njegovih pesmi.

Z prošnjo, da se vklonite od moje strani gospodu Akademiku Jagiču, Vas pozdravljam in sem Vaš udani

Todor Korš.

P.S. Videl sem tukaj tako imenovani «prospekt» novega ilustriranega izdanja Prešérnovih pesmi. Jaz bil bi Vam jako hvaležen, ako bi Vi mi sporočili svoje mnenje o tistem izdanji: je li ono zares mnogim bolje od prejšnega (1866)? Ako izvolite mi odgovodati, morete nameniti svoje pismo Москва — Университетъ ali Петербургъ, Академія Наукъ.

Še enkrat Vas prosim, da mi oprostite mojo slovenščino. Res je, da prijetneje mi je bilo pisati Vam slabo slovenski, niž dobro nemški.

Bog živi ves slovenski svet,

Brate vse,

Kar nas je

Sinóv sloveče matere!

Kako bi vsi Slovani ne slavili tega pesnika, ki je tisto rekel?

2.

Moskva; $\frac{2}{15}$ kimovca 1900.

Prespoštovani gospod Prijatelj!

Ker sem bil Vam obetal, namreč da bom se vsake svobodne ure poslužil zaradi svršenja svojega prestava Preširnovih poezij, to mi je bolj po sreči šlo, nego sem bil mogel upati. Zdaj je predstavljeno vse, kolikor je ostalo od slovečega pesnika, slovenski in nemški, razun pozdrava Janezu Hradeckemu, soneta proti izdajavcu Volkmerovih fabul, dvanajst napisov zabavljivih, nagrobnih in drugih, tristih o Bogu (ne pa tetrastih, kakor se pečati), dveh uganek in nemškega soneta k Antonu (ne Matiju!) Čopu. Vse te pesmi niso bile izdane po samom pesniku (razun poslednje) in ne imajo zanimljivosti za tujega bralca, ne Slovenca, poscbno zdaj, marsiktere pa z njih bile bi še neumelne brez dokaj dolgih razlag in pa, more biti, takih, ki jaz komaj bi mogel jih dati. Res je, da tudi med temi pesmami, ki jih je izdal Preširn, je najti take, da Rusi, kateri v mojem prestavu bodo rajši iskali veselja ko poučenja, izgubili bi malo, ako bi jih ne poznali; vendar, kakor pišem v svojem uvodu, predrzno se mi je zdelo zapustiti to, kar sam pesnik je primil v svojo izdajo. V uvodu dal sem pesnikovo

življenje največ po Stritarju, dasitudi dobro vem, da to ni zadosti. Vrh tega nekoliko pesmi, ki imajo v sebi mesta menj umelna za tujce, razložil sem z opombami, kakršne sem mogel narediti. Zavolj boljšega razumenja rekel sem v uvodu nekoliko besedij o stanu slovenske literature za Preširna; al' mi je žalostno, da mnogo vprašanj iz življenja Preširnova in literarnih okolnosti njegova časa so meni samemu premalo znane. Posebno po letu, kadar sem bil v Petigorsku, mestu kavkazskem, ki ga zunaj Ruskega celo malo kdo pozna, težko mi je bilo nabirati potrebno gradivo. Ume se samo od sebe, da v Moskvi, kjer sem zdaj, in v Petrogradu, kamor bom se kmalu podal, bom se trudil zaradi prirejenja najboljših virov, al' se bojim, da celo ondi ne dobom vsega, kar mi je treba. Zatorej naj se ne zdim Vam nadležen, ako si bom dopustil, da Vam predložim nekoliko vprašanj, ki na njih želim dobiti odgovor le za to, da bi moje bukvice bile vredne svojega namena in mogle storiti velikega Slovenca, kolikor je mogoče, blizkega Rusom. Ni treba, mislim, izrazno dostavljati, da vse, kar bom izvedel od Vas, bo opomenjeno kakor Vaše se spodobno zahvalo.

Moja vprašanja so nasledujoča:

1) Al' je se omožila Julija s pesnikovim zopernikom, in, ako je bilo tako, kdaj to se je zgodilo, in kdo je bil on?

2) Al' še živi Levstik? opominjam ga v uvodu, govoreč ob izdaji 1866. l., al', kakor se ume, ne zelo hvalno (ako vse razlike od Preširnova rokopisa, ki se nahajajo v ti izdaji, izvirajo od njega, kakor se pravi).

3) V pesmi «Od železne ceste» kak je pomen vrza «Tet» (pri Jurčiču, «Pet» pri Pintarju) 'mam boljših na vsak prst»?

4) V romanci «Učenec» kaj je «predpust», kadar dekleta se možé? To vprašam zatorej, da pri nas ob poslednjem tednu pred pustom nihče se ne more možiti.

5) V baladi «Prekop»: «Al' rabljinom zapadlo, biričem ni telo» — kaj imajo rablji in biriči da storé z mrličem, naj še bo sam se vsmrtil?

6) V eni izmed «Različnih poezij», ki je «V spomin Matije Čopa», nahajata se dva vrza, ki ji morda ne prav razumem: a) «Stešemo svoj si čolnič nov, z Bogom zroč'mò ga valovom», al' je to isto, kar «stesali smo» in «'zročili smo»? Povod mojem dvomnosti je ta, da, ako to bomo razumeli kakor «bomo stesali», «bomo 'zročili», nasledujoči vrz, bo imel čuden pomen, ker nekaj, kar še ni prišlo na svet, naravno ne more biti navajeno breznov in skal ogibat'. b) «Lel» (Jurčič, «Lelj» Pintar) bil naš je krmar, drugi je bil «Pali-

nur»: al' to je Lelj, sloveči (med slovanskimi romantiki) bog ljubezni? vendar zakaj bi Čop bil Lelj? Palinur — al' je ta isti?

7) Kdo so ti pisarji, ki jih Prešeren je neumrljvo zasramoval v «Novi pisariji»?

8) K «Zabavljivim napisom»: a) vem sicer, kaj so Višnjani (akoravno ne vem, kje je Višnja in al' ime tega sela pomeni sad „вишня“ ali pridevnik „вышняя“); al' kaj so storili ti modrijani s polžem? b) kdo sta bila Lesničnik in Levičnik (ali, pri Jurčiču, «Lesnjičnjak» in «Levičnjak») in kako so peli? Moram priznati, da ne razumem pomena tega napisa. c) Ravnikar mora biti znani škof Matij R., prijatelj prošastnemu deležniku na — vši; al' ne vem, kako je bil «kriv, da kolne kmet molitve bravši» (namesto «beroč?». d) Kaj pomeni napis proti Ahacelju? e) Kdo je bil Krempeljen («Krempelj» po Jurčiču)? f) Zakaj Preširen imenuje Ljudovita Gaja in njegove tovarše «janičarje»?

9) V sonetu 6 — kaj je Trnovo? «tje sem uro šel deséto» jutra ali večera?

10) K sonetu 13: a) kaj so «kjer svet' Anton Jezusa var'je», Tersat in Lušarje? b) kaka sveta stvar je v Marijni Celji? c) kak pomen ima beseda «podoba» v vrzu 9-em? Ako je «Portrait», kdo more biti posestnik «domovanja»? Ako pa je sama Julija, kako Preširen je mogel imenovati njeno obličje «Nebeške nje lepôte senco, sanje Goljufne, v katerih komaj sled resnice»?

11) Sonet 18 al' je proti Metelku?

12) Sonet 19 — proti komu? Znamenitno je, da v «Novi pisariji» Preširen (ne «pisar») sodi o tujkah drugače.

13) K sonetu 20: kako razprtijo je imel Preširen s Kopitarjem in kdaj?

14) K sonetu 21: al' je «svet' Marka» cerkev v Vrbi?

15) H «Krstu pri Savici»: a) kaj je Blejski grad? b) al' je zdaj na otoku Bohinjskega jezera kaka cerkev?

16) V «Nebeški procesiji» kdo je Mož, kakor se zdi, posestnik strelišča, in kaj je storil s to «hudičevo kasarno»?

17) Kje je Šmarna gora?

Jaz mogel bi še dopolniti ta vprašanja z drugimi, ki se tiče hronologije Preširnovih pesmi, ki je skoraj sploh temna, vsaj za mene, ako ravno je tem važnejša za njegov životopis, čem menj ima gradiva za njega. Nekoliko dat dobil sem iz nemško-slovenske idilije, ki jo je napisal Radič, ali, kakor sam piše svoje ime, Radics: gotovo poznate njegovo knjižico «Anastasius Grün's Lehrer und Freund, der slovenische Dichter France Preschiren (zakaj ne «Ferencz Peresirin» poleg «Radicsa?»), als deutscher Poet».

Ako čislate ona 17 vprašanj vredna odgovora, morete poslati svoje pismo v Cesarsko Vednostno Akademijo (Императорская Академія Наукъ) v Petrogradu. Ker od srca želim, da moj prestav pride v roke bralcev o pravem času, jaz bil bi Vam posebno hvaležen, ako bi našli sredstvo, da mi podelite svoj odgovor, če je mogoče, ne pozneje od začetka Vinotoka. Zdaj, kadar največi in poglavitni del moje bodoče knjige je skončan, bom brez zamude iskal založnika.

Kako pa mi nasvetujete pisati pesnikovo ime z ruskimi črkami: Прешернъ ali Преширнъ? Vem dobro, da sam pesnik pisal je ga «Prešérin», al' ker v poslednjem «Zabavljivem napisu» ne razloči ga od pridevnika p r e š i r e n, sme se misliti, da je ga izgovarjal ne drugače, in tako se je imenoval njegov stričnik, zdravnik, ki ga sem bil poznal na Dunaji, in tako piše n. pr. Stritar. Z druge strani g. Anton Aškerc v svojem ruskom pismu k meni piše Прешернъ po pravopisu pesnikovu, al' navzlic gori pomenjenemu napisu. «Kaj sirota čem storit?»

Od tega istega pesnikova žlahtnika čul sem Preširnovo podoknico v spevu. Ak se ne motim, napev je tak (pišem po sluhu):

Hotel bi se prepričati, al' uho in spomin nista me zmotila, in tudi čigav je ta napev. Ker poezija nahaja v godbi močen posredek k obnarojenju, rad bil bi pridal k svojemu prestavu oni napev, akoravno ni slovansk, ampak lašk. Al' sama «podoknica» ni kaj drugo, ko «serenata».

Nadejam se, da pričujoče pismo glede jezika je nekoliko boljše od prejšnjega, ker ono je bilo moj prvi poskus, to pa je ne samo drugi, al' še tudi je pisano že tedaj, kadar moj prestav je bil končan.

Ne bodi Vam sponosno, da namerjam svoje pismo ne neposrednje k Vam, ampak čez g. Jagiča (kateremu prosim Vas spričati moje globoko spoštovanje): vzrok takega nekaj zahomotanega pota je ta, da, ker še komaj sem se vrnil domu, ne morem najti Vaše pismo.

Vam prisrčno vdani in v popred hvaležni

Božidar Krš.

3.

17/30 Vinotoka 1900.

Velepoštovani in dragi gospod Prijatelj!

Ako ne kmalu sem Vam odpisal, temu vzrok ni bila seveda ne-hvaležnost (kako bi ne bil je čutil?) ampak neugodne okolščine, ki so zvezane z mojo preselitvijo iz Moskve v Petrograd in z izdajo mojega prevoda Prešernovih pesmi. Kar se tiče prvega, morem reči tako, da skoro visim med dvema mestoma, ker moram stanovati v Petrogradu, moja družina pa ostaje v Moskvi še dva leta, dokler moji otroci se bodo izučili. Prebivam torej zdaj tukaj, zdaj ondi. S Prešernom pa reč obstoji tako, da njegov tekst je že natisnjen (pri založnikih Liessner in Göschel v Moskvi — Nemcih, kakor vidite, da bi nam Slovenci ne zavidali), ali še ostajo v opombah pozivi na predgovor, ki še se natiskuje. Hitim, kolikor morem, in moji založniki tudi. Napredek dela je tak, da, ako se ne motim, boste dobili mojo knjižico še ob pravem času. Koliko moram Vam biti hvaležen, boste najbolj razumeli iz tistega, kar Vam bom povedal ob izvorih, ki sem jih našel v akademjski knjižici. Obetali so mi bili, da, samo naj pridem v Petrograd, bo k moji službi vse, kar želim. Prva moja želja je bila, da mi dade prvo izdajo Prešernovih pesmi, ki je nisem vzel s sabo iz Moskve pravzaprav za to, da sem se bil zanašal na tiste obete. Odgovor je bil, da se ondi ne nahaja. Dobro še je bilo, da mi je ni bilo prav treba. Druga prošnja — «Ljubljanski Zvon»; dali mi so ga za dva zadnja leta. Moral sem tedaj se zadovoljiti s tema dvema letoma «Zvona», s Celestinovo knjižico «France Preširen» in s pogledi v to in drugo knjigo, ki v njih je bilo vsaj mogoče najti nekaj tako ali drugače tičooče se Prešerna. Morete si torej predočiti, koliko so mi bile važne tiste vede, ki jih imam Vam zahvaliti. Gradivo za polovico mojih opomb je docela Vaše, uvod pa sem moral v mnogih mestih popolnoma predelati po tistem, kar ste mi oznanili. Vaše drugo pismo sem dobil žalibog šele pred nekoliko dnevi, kadar prvi del mojega predgovora že je bil v Moskvi (med tem, ko jaz sem sedaj v Petrogradu), ali upam, da še bo mogoče ga uporabiti pri popravi. Zelo se Vam zahvaljujem za Vaš predlog, da mi pošljete «Jezičnik»; ali mislim, da že je prepozno. Primate torej mojo revno knjižico, kakoršna je, in ne zamerite, ako najdete tu in tam več ali manj velike napake: storil sem vse, kar sem mogel, zaradi slave svojega ljubega Prešerna. Tolažim se s tem, da celo slovenski izvori, ki sem se jih mogel poslužiti, niso prosti pomot; n. pr. Celestin misli, da «tvoje domovanje» v sonetu «Marskteri romar» je domovanje Juljino, nekdo pa L. P. piše v «Zvonu» (1899, str.648),

da Prešeren je poslovenil pesem, ki v nji Korytko poje lepoto Ljubljanek. Kaj naj storimo? Ljudje smo. Jaz pa sem delal skoro z golima rokama, in če kaka reč mi je pripomogla, to sta bila moja goreča ljubezen do Prešerna in — Vi. Vendar, da si tudi nisem mogel dobiti iz «Ljubljanskega Zvona» več od dveh let, našel sem v nju nekaj, kar me je močno zveselilo: to sta bila Vaša «Materine povesti» in «Onkraj življenja» (drugih Vaših spisov še nisem čital). Posebno mi je ugajalo to-le, more biti, le za to, da vdova mi je slučajno bolj razumljiva, nego ono dekle, ki se je srečno ognilo uličnega «barona»; vsekakor ta je tudi zelo živahno slikovana. Iskreno se veselim za Vas, da imate takšen talent. Jaz pa imam skoro nadležno-živo domišljijo... Srečni Ribič!

Vam hvaležni in vdani

Božidar Krš.

P. S. G. Jagić, kakor sem slišal, misli, da naša Akademija hoče izdati fac-simile Prešernova rokopisa baš zaradi mojega prevoda. Pravi vzrok tega podvzetja je pesnikova slavnost; za prevod pa kaj mi je treba njegove pisave? Ni za koga ni skrivnost, da Prešernova izdaja ni polna, Levstikova (Jurčičeva) velja malo, Pintar pa je sedel med dvema stoloma.

4.

Moskva

$\frac{14}{27}$ Listopada 1900.

(Остоженка, 2-ой Ушаковскій переулочъ, домъ Шабардина.)

Velespoštovani gospod Prijatelj!

Ne vem, ali ste dobili moje zadnje pismo, ki sem ga pisal meseca Vinotoka ali Listopada — več se ne spominjam. Kako sem Vam hvaležen, mogli ste videti iz tega pisma in še bolj boste videli iz predgovora pri mojem prevodu Prešernovih pesmi, ki ga kmalu boste dobili. Žal mi je, da je bilo že prepozno izpremeniti „Преширна“ v „Прешерна“; toda kdo je kriv, da sem izgovarjal to ime ne z e, ampak z i, ako ne sami Slovenci — Stritar, Radič, Celestin, in, če se ne motim, Murko, ki, kadar je bil v Moskvi, je čital Prešerna z Ščepkinom (našim slavistom, zmotiteljem g. Jagićeva dušnega miru čez kijevske odlomke) in dokaj je govoril o njem z menoj. Vendar ta pogrešek še ni tako težak; ali se bojim, da je nemara «omen» druga pomota, ki se nahaja v samem početku Prešernova životopisa, namreč, da Prešeren se je rodil 21. Listopada starega stila namest 20. Kaj naj storim? dobra je prislovica: „Поспѣвшишь — людей насмѣшишь“. Ako kaj takega se bo zgodilo, žal mi bo ne za sebe, ki sem navaden človek, ampak za Prešerna, ki

je vreden najboljše priporočbe med tujci in pa zlasti med «baháči čvetéro bôlj množnih Sláve rodóv». Sem radoveden, kako so izpolnili Čehi svojo zalogo, oziroma prestavo celega Prešerna. Moja založnika Liessner in Göschel (v Moskvi tudi ne morejo biti brez Nemcev), sta mi obljubila, da izdaja mojega prestava bo popolnoma pripravljena prej nego napoči dan stoletnice Prešernova rojstva. Zato sem prišel v Moskvo in ostanem tukaj do 7. Grudna (n. st.), dokler moja knjižka bo razposlana po knjigotržcih, učenjaki in leteratih na Ruskem in zunaj. No, komu ve vnanjih deželah je treba poslati počastne iztiske? o tem sem vprašal g. Jagića, on pa mi je imenoval samo nekoliko urednikov, knjigarjev in založnikov. Dovolite mi torej obratiti to vprašanje k Vam. Razun Vas, g. Jagića, Murka in Aškerca znana mi so nektera imena slavistov in slovanskih pisarjev, ali 1) menda ne vseh, 2) ne vem, kje bivajo ti možje. Dobro bi bilo, ako bi Vaš odgovor prišel še ob pravem času; ako pa ga do bom prepozno,, bom poslal nekoliko iztiskov g. Jagiću in Aškercu, da bi ona (prvi s pomočjo Vašo in Murkovo) razposlala, komur je treba, ali ne knjigarjev in ne uredništev, ki je jih omenil g. Jagić, ampak učenjakov in literatov. Ostalo se tiče mojih založnikov.

Vam hvaležni in vdani

Božidar Krš.

5.

Petrograd $\frac{28. Listopada}{11. Grudna}$ 1900.

Prešernova leta.

Velespoštovani g. Prijatelj!

Obe Vaši pismi sem dobil, dasi per hysteron proteron — eno, poznejše, v Moskvi, drugo, prejšnje, tukaj. Na robe se mi zdi, da vsaj eno mojih pisem, namreč prvo tistih, ki sem bil je naslovil v Vaše stanovanje, se je izgubilo. Vendar Allah to vé bolj, kakor pravijo moji musulmanski prijatelji. Sedaj pa Vam pišem ne toliko za to, da bi Vam naznanil kaj važnega glede Vašega vprašanja, kolikor za to, da bi vsled mojega molčanja obup se ne polastil Vaše čakajoče duše. Hočem samo Vam povedati, kaj sem uspel storiti zaradi zbranja potrebnega Vam gradiva, in še več — kakšne nade imam zanaprej. Komaj sem prišel v Petrograd, zvedel sem od Šahmatova, ki me je obiskal istega dne še do naše seje v Akademiji, odkod in kako bi mogel dobiti najzanesljivejši životopis Čehovov ali vsaj nekatere posameznosti njegovega življenja in literarne delavnosti. Šahmatov mi je povedal, da drug akademik, Kondakov, je eden najboljših njegovih prijateljev. Od

Kondakova pa sem uslišal ne mnogo več od tistega, kar sem bil zvedel že v Moskvi, namreč da Čehov se rodil l. 1860 v Taganrogu, tam isto se je učil na gimnaziji, potem vstopil v moskovsko vseučilišče kakor dijak zdravilstva (kar Vi ste uganili sami — kako? ali po „Палата“ № 4“?). Vendar jako dvomim, jeli on dolgo bil zdravnik ali pravzaprav je li sploh postal zdravnik, zakaj še v 80-tih letih, torej skoro ne takoj po skončanju svojega dijaštva, začel je pisati v satiričnih žurnalih, — v katerem pa, o tem moja izvora, Remezov v Moskvi in Kondakov v Petrogradu, svedočita različno, namreč prvi pravi, da sam je delal s Čehovim, tačas neznanim in popolnoma siromašnim mladeničem, v „Будильникъ“, drugi pa ve baje prav gotovo, da je pisal v „Стрекозъ“. Verjetno se mi zdi, da oba imata prav. Kar se tiče hronologije njegovih spisov, more se ona dognati samo iz žurnalov, ki v njih so se objavile prvič njegove novele in ki iz njih so bile pretisnjene v znane Vam zbirke, vendar ne vse, temveč samo izbrane in pa, kakor se pravi, primerno nemnoge. Tole posameznost mi je povedal Kondakov, o tistem pa, kar sem Vam pisal gori, svedočita soglasno kakor on, tako kratki Čehov životopis, ki se nahaja v Granatovi knjigi „Настольный энциклопедический словарь“. Na-dejam se, da se kmalu bom seznanil s samim Čehovim, in tedaj se mi, morebiti, posreči dobiti kaj boljšega in popolnejšega o njem. Kondakov mi je tudi obetal, da mi bo oskrbel dobro fotografijo, ki je, se ume, mnogo zanesljivejša od Bog ve kake litografije.

Dobil sem iz Akademije Prešernovo številko «Ljubljanskega Zvona». Slovenci tako me hvalijo, da se bojim, kaj bodo povedali, kadar moj prevod jim pride pred oči. Prijetno pa mi je bilo, da nekatera moja domnevanja se strinjajo z novimi prinoski k Prešernovu životopisu. Sedaj menda že imate mojo knjižico. Prosim Vas, da popravite na str. 64 „Красивы бы“ namest „Красивъ бы“.

Vam udani

T. Korš.

(Konec prih.)

IZ ROKOPISOV SREČKA KOSOVELA

SENCA GOLOBA

Bilà si mi kakor senca goloba,
bežala si kakor gre hiter oblak,
a vame se užgala je tvoja podoba
kot vtisne v človeka se ôbraz grenak.

«To je tvoje. Na smrtni postelji se spovej, dotlej pa imej zob v jeziku. Kljune šopaj in babo zredi, pa še sam glej, da boš za kaj!» Kmet bi se bil rad zahvalil.

«Ti ne dajem, ker bi se mi smilil, si pretrdo zabit. Zato ti dam, ker bi težko spravil, preden bo Flinta prišel, a se mi gabi, da bi onim ostalo! Pošteno sem zaslužil!» je poudaril in se spomnil na svojo prestano veliko sramoto.

Potem se je vrnil, stopil v gostilno in pil, pil in pil, da ni bilo ne konca ne kraja. Zaspal je za mizo in na vse zgodaj spet začel piti. Slišali so ga, da je čudno zmedeno govoril:

«Žrl boš, da boš živ! Delal boš, da ne boš zgnil! Zaslužil boš, da se boš v nedeljo napil!»

Ko je ves zasopljen prihitel gospod Flinta, mu je Jur Požgan brž ponudil kozarec.

«Z menoj!» je zahreščal policaj.

«Pij pij, Flinta! Vi pa pogledjte, kako se policaj s tatom brati in ne pozabite, da bo zapisano!» se je zmaščeval tat, dvignil svojo ogromno postavo in še hujše pesti proti policaju. Ta se je ustrašil, brž pograbil za kozarec, ga trepetajoč izpraznil, a vendar še tlesknil z jezikom za njim.

7.

Gospod fajmošter v kaznilnici je zazijal, ko se je Jur Požgan tako naglo povrnil in začel natakati mero svoji devetnajsti kazni, ki je bila zvrhana, ker ni povedal, kam je bil spravil toliko denarja. Jur je zrastel pred fajmoštrom, mu vso svojo storijo do kraja povedal (le kmetiča utajil), tako da je gospod fajmošter pozabil na čudno pridigo, pipo in kletev. Pravijo, da je Požgan navsezadnje še figo pokazal in pljunil, a za gotovo se to ne ve. Tudi se ne ve, ali je gospod fajmošter, general bratovščine, koga v nos sunil, da bi bil krvav. — Jurja Požgana ni.

IN MEMORIAM F. E. KORŠ

DR. JOŽA GLONAR

6.

(Konec.)

Petrograd $\frac{3}{16}$ Grudna 1900.

Velespoštovani g. Prijatelj!

Komaj sem Vam poslal eno pismo, ko glej! že je pripravljeno drugo, čigar vsebina sicer ne bo Vam tako prijetna, kakor pričakujete. V Akademiji sem se res seznanil z našimi novimi tako imenovanimi počastnimi akademiki, vendar med njimi ni bilo

najti Čehova, zakaj on je sedaj, kakor tudi večinoma, v Krimu. Torej «ena se meni je želja spolnila», namreč, da Kondakov mi je izročil tako Čehovovo podobo, kakšne ni mogoče posneti niti iz najbolje ilustriranega ruskega časnika. Kondakov še je dostavil, da ni treba, da jo povrnite. Ostaje mi oskrbeti le to, da srečno dojde na Dunaj. Ono, kar sem pisal o prvih Čehovovih literarnih pokusih, Kondakov mi je še enkrat potrdil, rekoč, da Čehov ni sprejel v svoje zbirke marsikaj takega, kar, čeravno v občem res ni bilo popolnoma zrelo, vendar je napravljalo prijeten vtisk z svojo živahnostjo in mladeniško naivnostjo. Kakor človeka, Čehova vsi njegovi znanci soglasno hvalijo: je baje jako mehke in dobre duše in zelo priljuden. Ali — *revenons à nos moutons*, to je k Prešernu, ki ga ste menda že dobili v mojem prevodu čez g. Jagića. Hvala Vam lepa ne samo od mene, ampak tudi od ruskega dela (*отдѣленія*) Akademije za Vašo pripravljenost da pomorete uspehu naše izdaje. To se ume od sebe, da ker jo je podjela Akademija, ne boste delali zaman, kar se tiče Vas samih. Jaz zelo se veselim tistega, kar ste mi povedali o «cenzurnem rokopisu», ker težko verjamem, da on je bil pripravljen za ta zvrh, in ne mislim, da je napisan z pesnikovo roko, dasi tudi Severjanov je prepričan o njegovi brezpogojni izvornosti. Sem jako radoveden, ali pisava Prešernovih pisem je ta ista (pisma tudi hočemo izdati, kakor sploh njegovo ostalino do najmanjše vrste). Izdaja 1847. l. ali se je tiskala ne po tem rokopisu (koliko se razlikuje na pr. peta strofa «Prošnjje» v teh dveh izvorih!), ali njeno besedilo je bilo tu in tam predrugačeno — pa po kom? Prešeren že je bil v Kranju (Aškercev razgovor v gostilnici je z različnih stališč nasprotna resnici stvar), in težko je dopustiti, da je čital korekturo sam, zakaj gotovo bi popravil tiste pogrške, ki sem jih pomenil v «Prešernovem Albumu». Po vsem tem, ker isti pogrški se nahajajo v «cenzurnem rokopisu» (kolikor ga poznam čez Severjanova), drugo, namreč «cenzurno» besedilo kot podlaga, ali z izpremembami, se zdi bolj verjetno. Vsaj «Kèrst per Savíci» se je tiskal v 1847 l. po izpremembah, ki sam pesnik jih je napravil na svojem iztisku izdaje 1836 l., kjer je tudi odločil mesto poeme v zbirki, postavivši vrh naslova «VII» (tudi tole vem od Severjanova). Koliko vprašanj! Jasno je, da ni mogoče doseči kaj gotovega, dokler ne dobomo kakih drugih izvorov. V kritiki vsaka malenkost more imeti svojo važnost; na pr. zakaj na str. 187 izd. 1847 «Pustila v némar» (tako, s svinčnikom, sam Prešern v izd. 1836) je ostalo v stari razvrstitvi, doli pa, «In vslishana je blà» (tudi po Prešernu) je bilo popravljeno

tako: «Je vslišana bila» (sic)? Pričakujemo torej od Vas vsakega gradiva, kolikor ga morete dobiti, in tudi popolne bibliografije vsega, kar se tiče kritike Prešernova teksta in njegove zgodovine. Za Akademijo ne bo pretežko dobiti vse knjige, ki je boste naznanili.

Vdani Vam

T. Korš.

P. S. Ostanem tukaj do 16/29; potem zopet v Moskvo in tam bom ves Prosinec (vaš) do samega konca.

7.

28 Svečana
15 Sušca 1901.

Velespoštovani gospod!

Po tem času, ko sem Vam pisal poslednji krat, je preteklo — že ne vem, koliko, vendar, ako se ne motim, skoro dva meseca. Med tem sem bil v Moskvi in sedaj bivam zopet v Petrogradu. Tukaj sem našel v svoji pisalni mizi prvo polo podjete od naše Akademije izdaje Prešernove ostaline in sem se spomnil, da še nisem Vam odgovoril glede časa, kadar jo hočemo izpustiti v svet. Ker Prešernova slavnost je že minila, ni treba, da si naznanimo kako gotovo dobo: moremo delati počasno. Jaz bi jako željel poslati Vam prvo polo se svojimi popravami, da bi Vi se seznanili z našo namero. Sedaj, ker nimamo boljšega gradiva, za osnovo nam služi «cenzurni rokopis» (ki se sicer tuintam znamenito odlikuje od natisnjenega teksta, kar je dokaj čudno, ako ta rokopis je bil zares tisti, ki ga cenzura je pregledovala za natis). Znamo ga po spisu, kakor se zdi, popolnoma točnom, kateri je pripravil znani Vam čez g. Jagića S. N. Severjanov, mož take skrbne natančnosti, da se čudi človek, odkod in kako si je mogel pridobiti toliko pozornosti in potrpežljivosti. Ako bomo imeli še druge izvore za tekst četudi le posameznih pesmi, bomo, se ume, jih porabili poleg jih vrednosti. Po tekstu morajo najti prostor bibliografične, življenjepisne in druge opazke, ki jih namen je objasnjenje dotičnega dela sploh in v posamnostih, kjerkoli se nahaja kaj temnega za nas ali pa — za večino Slovencev. Mora tudi biti kritičen predgovor, ki se bodo v njem razgledovali besedilni izvirki. Kakor boste videli iz popravne pole, obračam pozornost na razlike med tako zvanim cenzurnim rokopisom in prvo izdajo. Ako ravno Severjanov se skoro ne moti, da oni rokopis je pisan s pesnikovo roko, jaz še nisem v tem popolnoma prepričan, kakor tudi v tistem, da Zdravica 1844 je prečrtana šele v cenzuri; in kako bi Prešeren mogel pričakovati, da cenzura 1847 l. bo dovolila pesem, ki je tako неблагонадежна (kakor pra-

vijo naši охранители)? To vprašanje ima še posebno zanimanje sled tega, da Aškerc je pohvalil Pintarja za sprejem Zdravice med «Pesmi».

Hvala Vam lepa za Vaše poprave k mojemu prevodu. Še tri ali štiri druge pomote sta mi pokazala g. Murko in Brandt. Vsa ta pokazanja bom vestno porabil, ako moje delo bo vredno druge izdaje. Samo se mi zdi, da, kar se tiče verza «Najvč svetá otrókom slíši Sláve» še «quaestio est, kdo je kriv, al' ti al' jest»: vem, da «sliši» tukaj znači «gehört», ali gehören kann Jemandem etwas de facto oder de jure; kako pa to bi bilo de facto ob koncu VIII. st.? seveda, ne več nego pri Götheju: «Ich habe meine Sache auf nichts gestellt, Und mir gehört die ganze Welt,» ali pri Schillerju: «Der schönste Schatz gehört dem Herzen an, das ihn erwidern und empfinden kann.» Ob naši Veliki Noči bom v Moskvi, po tem pa kje — še ne vem.

Vam pristrčno vdani
T. Korš.

P. S. Ne vem, kako se je mogla zgoditi taka nesreča s Čehovovo podobo: akademik Šahmatov sam je bil priča, da je bila dobro zamotana. Sumnja pada torej na mitnico...

8.

11/24 Vinotoka 1901.

Velespoštovani gospod Prijatelj (ali «prijatelj»)!

Oprostite, ta tako dolgo nisem nič Vam odpisal, četudi odgovor je bil brezpogojno potreben, ker brez njega ste se mogli bati, da poslano od Vas gradivo za izdajo Prešernovih spisov se je izgubilo. Ali bodite brez skrbi: vse je srečno prišlo v moje roke, samo precej pozneje, kakor je bilo mogoče pričakovati. Vzrok te zamude je bilo tisto, da sem celo poletje in del jeseni preživel na Kavkazi in na vasi v Voronežski guberniji, kjer sem skrbel — credite, posteri — menj za znanstvo kakor za lov in biljar. V Moskvo sem se povrnil le v konci našega kimovca, in tam ena prvih stvari, ki sem njih zagledal na svoji pisalni mizi, je bila Vaša poslatev. Ali takrat še nisem mogel Vam odgovoriti kaj odločnega, ker sem prej moral obiskati Petrograd, kamor sem se namerjal čez nekoliko dni. Kakor jaz, tako tudi Šahmatov, dva Prešernova urednike de jure (katere, da povem po resnici, sva si sama prilastila, posnemajoč Bismarkovo politiko), oba sva se čudila obilju gradiva, ki se more najti v Avstriji, — ne pa pri nas, in sva se lahko prepričala, da nama ni mogoče izdajati Prešerna brez da greva na Dunaj i v Kranjsko ali pa — da izročiva

to nalogo učenemu Slovencu, namreč Vam, in sicer tako, da Vi boste urejali celo izdajo (seveda ne brez plačila) in vse, kar bo že pripravljenega za tisk, pošiljali v našo Akademijo, ali izdajali sami čez kakega založnika za stroške od Akademije. Mislim, da zadnje bo celo boljše za samo reč, ugodneje za Vas in vrhu tega hitreje. Toda to je le moja misel, kaj pa bodo povedali moji tovariši, še ne morem naznaniti. Zdi se mi, da ne vsi bodo tako radi sodelovali objavi kritične izdaje Prešernovih «opera omnia», kakor jaz in Šahmatov, in zaradi tega je mogoče, da bo treba se odreči tiskanja v Avstriji in uporabljanja slovenskega jezika v predgovori in v opombah. Če bo tako, bom prevodil Vašo slovenščino na ruščino in pisal svoje dostave, ako kje bodo potrebne, le po rusko. Ali naj sodi Akademija, kakor nji bo všeč, ta ali drug razloček vprašanja ne more Vam biti na poti: nadaljevajte delo, katero ste počeli tako dobro, skupajte gradivo in pišite svoje opazke, kakor bi delali za slovensko izdajo, narejeno po Vaši sodbi. Kar ste mi poslali, bom pokazal Akademiji in njenemu predsedniku, Velikemu knezu Konstantinu Konstantinoviču, in potem povrnil Vam zaradi prihodnjega dela. Ako bo odločeno kaj važnega, bom Vam naznanil brez zamude. Kar se tiče tako imenovanega cenzurnega rokopisa, rad sem zvedel Vaše mnenje; meni samemu se zdelo čudno, da rokopis, ki pogostoma odstopa od natisnjenegega teksta, je mogel služiti kakor podstava za znano izdajo. Imamo zelo dobro kopijo tega rokopisa, ki moremo njo Vam poslati, ako bo treba. Hvala Vam lepa za Vaš izvrstni prevod Čehova. Bodite zdravi.

Vam udani

T. Korš.

P. S. Danes, 13/26, Akademija je sklenila, da, prej no se bo odločila za tak ali drug način izdaje, bilo bi dobro, če bi kdo Slovencev, na pr. Vi, se obrnil k Akademiji s programom izdaje, s računom stroškov in s prošnjo o pomoči. Jaz bi Vam svetoval storiti tako.

*

Povod za korespondenco med Aškercem in Koršem so dale Aškerčeve priprave za «Prešernov album», decembrsko številko «Ljubljanskega zvona» 1900. Aškerc je bil Korša poprosil za kak prispevek za «Prešernov album» in v zvezi s tem se je razvila sledeča korespondenca. Da je tako kmalu nehala, temu je pač menda deloma tudi vzrok dejstvo, da je bil A. Volynskij ob svojem sotrudništvu pri «Ljubljanskem Zvonu» — razočaran. Iz njegovih pisem, ki se hranijo v Aškerčevi zapuščini, se da vsaj nekaj takega sklepati.

1.

Petrograd, 8/21 Vinotoka 1900.

Velepoštovani gospod urednik!

Oprostite, če Vam odpisujem nekaj kesneje nego bi Vi hoteli, ali zdaj moram se tako hiteti z izdajo svojega prestava Prešernovih pesmi, ki se že natiska, da skoro ne imam časa za nič drugo. Upam tedaj, da mi ne zamerite, vzevši v račun ta vzrok zamude. Ne čudite se tudi, da na Vaše rusko pismo odgovarjam prè slovenski: ako Vi ste izvolili v razgovoru z meno porabiti moj jezik, jaz sem smatral za svojo dolžnost odgovoriti Vam tako, kakor da bi bil vašinec. Pišete, da ste se po rusko naučili samo iz knjig; jaz pa znam nekaj slovenski iz tega istega izvora in nigdar nisem govoril niti pisal slovenski jezik do zdaj, kadar sem počel dobiti pisma od Slovencev. Tako znamenje tistega, da Slovenci vedo, kakoršen sem čtitelj njih velikega pesnika, jako mi je prijetno. Posebno me je razveselilo pismo od tako odlikujočega se pisatelja in pa Prešernova tovarišča na Parnasu, kakoršen ste Vi. Zdaj vidim, da ste ne samo eden iz najboljših slovenskih pesnikov, ampak še tudi dober znalec ruščine. Zelo mi bilo bi po vščeči, ako bi mogel pisati slovenski tako dobro, kakor Vi pišete ruski. Z veliko radovednostjo sem slušal od prof. Lamanskega, kako on se je seznanil z Vami v Ljubljani, in njegova svedočba je le potrdila tisti zapopadek, ki sem si ga bil naredil o Vas. Kar se tiče Vaše prošnje, ume se od sebe, da sem rad jo izpolnil, kakor mi je bilo mogoče v sedanjih okolnostih. Tisto, kar Vam pošiljam od sebe, je brž gradivo nego popolnoma pripravljen sestavek. Morete tedaj skrajšati, kjerkoli in kolikorkoli hočete, in natisniti le tiste dele, ki se Vam bodo zdeli vredni objavljenja. Ni treba, mislim, nalašč opominati, da moja revna slovenščina ne more se pokazati ljudjem brez korenitih, nevsmiljenih popravkov. Razun pomotnih izrazov moro v nji biti besede in reki, ki sicer se morda kje slišo, ali niso sprejete v sedanjo knjigo, ker glavni izvor moje slovenske učenosti je zmerom Prešeren, in zato more se marsikdaj zdeti, da sem «zastopil zlati uk» tistega nevmrjočega pisarja, ki veli:

Debelo po gorjanski jo zarobi.

Vrhutega pošiljam Vam četiri Prešernovih pesmi, predstavljene od Večeslava Nikolajeviča (patronymicum) Ščepkina, mojega prejšnjega učenca na univerzi, zdaj ednega iz naših najboljših slavistov in gorečega spoštovatelja Prešernove poezije. Ta prestav je popolnoma nezavisen od mojega. Ščepkin mi je dovolil izročiti ga Vam, da bi Vi ga porabili, kakor hočete. O drugih rus-

skih prestavah Prešernovih spisov ne vem več od Dr. Celestina. Od srca želim, da moj in Ščepkinov prinossek bo Vam za kako rabo.

Vaš iskreni spoštovatelj

Teodor Korš.

P. S. Ne zamerite, da moj donesek je tako slabo in nečisto napisan; rad bi ga prepisal, ako bi bil nekaj svobodniši.

2.

Moskva, 16/29 Listopada 1900.

Velespoštovani gospod Aškerc!

Oprostite mi, če zloporabljam dokaj brezsravno najno znanstvo, ki se je začelo šele od nedavna in obstoji samo čez pisma. Ali prosim Vas se postaviti, kolikor je mogoče, na mesto Vašega ponižnega služabnika. Kakor jaz, tako tudi moja založnika smo se podvizali z celo močjo, da moja knjižica bo pripravljena k dnevi stoletnice Prešernova rojstva. Kako sem se moral paščiti in kakšne težave prebiti pri delu, boste se prepričali deloma iz mojega predgovora: saj veste, da Rusi, akoravno imamo dobre slaviste, toda sploh ne posebno maramo za slovanske literature sedanje dobe, in torej celo v Akademii nisem mogel najti prav najvažnejšega za mojo zalogo. Razume se od sebe, da slovensko slovstvo je bilo dosedaj, namreč do mojega vstopa v Akademijo, ki se je zgodil letos, dosti slabo reprezentirano, ker —

Od drugih manjši in časten manj rod je slovenski.

No, temu trudu in spehu je prišel, hvala Bogu, davno zaželeni konec: moja knjižica je natisnjena, in jaz sem dobil od založnikov na prvi krat nekoliko počastnih iztiskov, ki sem si bil izgovoril, da jih razpošljem slovanskim učenjakom in literatom (razun domačih) še ob pravem času. Tako vse je pripravljeno; samo ne vem, kod naj pošljem svoje delo. Menim ne knjigotržce in ne urednike: njihove imena poznam deloma od g. Jagića, deloma iz oznanil. Sicer slovenskih urednikov znam samo Vas. Kar pa se tiče učenjakov, znana mi so imena prof. Levca, Cimpermana, Krekov očeta in sina, Celestina, Štrekelja, Vidica in morda nekoliko drugih, vendar ne vem, 1) ali so ti vsi, katerim je treba poslati počastne iztiske, 2) ali teh vsem je treba jih poslati, 3) kako se imenuje osebno (Janez, Karol, Jernej i. t. d.) in kje bivajo tisti, ki se jih ne sme zanemariti pri ti priliki. Mogel bi sicer počakati, dokler izvem vse tišto, kar mi je treba, ali čas žalibog nas ne čaka: saj se pravi pri nas: „Дорого яичко къ Святому Дню“ (k veliki noči, ko obdarujemo drug drugega z rudečimi jajci). Premiš-

ljujoč, kaj da storim, da bi moja knjižica došla na Slovensko do dneva Prešernove stoletnice, nisem našel boljšega in pa celo sploh drugega sredstva, nego da pošljem nekoliko počastnih iztiskov (na boljšem papiru) Jagiću in Vam s ponižno prošnjo, da jih bosta izročila tistim, ki jih poznata bolj, nego jaz, oziroma jih vrednosti in — stanovanja. Dotične iztroške rad bom Vam povratil, kakor in kadar Vam bo všeč. Moja prošnja se nanaša samo na te slovenske učenjake, ki bivajo na Slovenskem in morda na Hrvaškem; na Dunaji (kjer poznam Murka in Prijatelja) bo njih mar Jagiću. Zdi se mi ona prošnja tim brezsravnnejša, da še ne morem Vam povedati nič odločnega o Vaši, ker skoro ves ta čas sem kakor visel med Moskvo in Petrogradom. Sedaj sem v Moskvi zaradi izdaje svoje knjige, čez nekoliko dni pa grem v Petrograd. Ondi sem se nedavno seznanil z mladim kritikom, ki morda bo podvzel tak pregled sedanjega ruskega leposlovstva, kakršnega želite. Tukaj hočem predložiti menjo z «Ljubljanskim zvonom» in uredništvom «Ruske misli» in «Ruskega Věstnika», v Petrogradu pa — «Věstnika Evrope», dasi ne morem seveda sprejeti odgovornost za uspeh. Vsaj bom storil vse, kar je v moji moči, ki sicer ni tako velika, kakor se Vam zdi: naši g. uredniki malo kar počinjajo brez verjetnega prida. Ako mi posreči v ti diplomatični misiji, bom Vam brez zamude dal na znanje.

Prose še enkrat, da oprostite moj naskok na Vašo prijaznost, ostanem Vam udani

Božidar Krš,

drugače: Teodor Korš ali Федоръ Коршъ.

3.

5/18 Grudna 1900.

Velespoštovani g. urednik!

Častitam Vás na popolnem uspehu glede Vaše želje, da doboste za svoj žurnal pregled najnovejšega ruskega slovstva.

Kritik, ki ga sem bil namenil za to delo, je bil pri meni in izrazil svojo pripravljenost služiti Vašim ciljem, kakor sem mogel mu jih razložiti. Njegovo ime — Volynski — Vam je morda znano, akoravno, če se ne motim, poznate menj tiste žurnale, ki v njih je največ pisal, posebno „Сѣверный Вѣстникъ“; vsaj se ne spominjam, da sem kaj čital o njem v «Zvonu». Je še mlad, ali je napisal dokaj lepih kritičnih člankov in nekoliko večjih proizvodov, napr. dosti veliko in jako učeno knjigo o Leonardu da Vinci, ki zaradi nje je bil mnogo delal v zahodnih arhivih. Veliko dobrega obsegajo tisti njegovi članki, ki jih je pozneje zbral pod naslovom „Борьба за идеализмъ“. Je zelo izobražen človek,

ume mnogo jezikov in je filozof-estetik, — ako hočete, ne brez nečesa sličnega misticizmu, ali tudi ne brez poezije. Kratko rekoč, je po mojem nemerodavnem mnenju eden najglobokejših in razumnejših naših kritikov. Za Vaše denarne pogoje on ne mara, dasi, kakor se ume, ni bogat, ali glavna reč je za njega ideja. Zaloga, ki jo ste postavili, se mu je zdela sama od sebe zanimiva, in on je obetal Vam poslati vsaj začetek svojega članka za meseca Prosinca. Sem mu pokazal nekoliko številc «Zvona» (in med njimi «Prešernov Album», za kateri prosim Vas sprejeti mojo prisrčno zahvalo), in on je rekel, da za njegov pregled zadostujejo dve ali tri številke, čeravno se ume, da, ako to se Vam zdi predolgo, on more skratiti svoj članek do take mere, da bi si našel prostor samo v edni, ali, je pristavil, tako bo nekaj izgubil glede popolnosti in jasnosti. Zavisi torej od Vas, da mu naznanite čez mene ali pa neposredstveno (Петербургъ, Большая Московская, Пале Рояль, Акилу Львовичу Волинскому — ruski ali nemški), kak velik mora biti zaželjeni članek. Da bi Vi dobili kak pojmo o njem, kakor kritiku, hoče Vam poslati nekatere svoje proizvode. Je, kakor vidite, človek časti in ideje. Ako še niste sprejeli „Русскій Вѣстникъ“, boste ga dobili kmalu. Nadejam se tudi, da uredništvo „Русской Мысли“ ne zanemari moje prošnje. Ker moj prevod že je prišel na Dunaj, mora biti sedaj tudi v Ljubljani. Ne vem, komu ga ste ali boste izročili, ali prosim Vas, da ne pozabite Štreklja, Gr. Kreka, Levca in Pintarja. Dunajski Slovenci so sprejeli iztise od Jagića. O «Prešernovem Albumu» sem že začel pisati kritično-oznanilen članek. Skoro ne dvomim, da Ščepkin bo storil to isto v Moskvi, najbrž v „Русскихъ Вѣдомостяхъ“. Ovid pravi: «Non caret effectu, quod voluere duo»; smem torej upati, da midva skupaj bova kaj napravila za Prešernovo slavo na Ruskem. Zelo se veselim, da naša Akademija je pripravljena se udeležiti v tem delu.

Iskreno Vam udani T. Korš.

[Na začetku pisma:] P. S. Sedaj sem v Petrogradu, ali po dveh tednih od današnjega dne bom že v Moskvi. (Остоженка, 2-ой Ушаковский переулокъ, домъ Шабардина) do konca Prosinca (gregorianskega).

4.

29 Grudna 1900
11 Prosinca 1901.

Velecenjeni g. urednik!

Ne vem, kako naj se Vam zahvalim za Vašo izvolitev oseb, ki jim ste dali iztise mojega prevoda: jaz sam ne bi mogel izbrati

vrednejših. Tisto, da med njimi je g. L. J., mi je več prijetno, nego morete misliti, ker slutim, da on je moj stari znanec, zdravnik, ki je v letih 1869—70 služil na Dunaju v Dr. Ederjevi zdravilnici, učenec prof. Aldta, tovarš Dr. Prešerna, bratranca ali sestranca pesnikova, ki z njim smo pevali Podoknico z udeležbo vrlega Srba Hadži-Tome (ako ne vkljub njegovi udeležbi, ker je pel: «Ti mi braniš, da ne mogu spavati» itd.) Jako se veselim, da ste dobili „Русский Вѣстникъ“; kar se tiče drugih žurnalov, bom se še enkrat potrudil, da jih Vam oskrbim. Zaradi Prešernove slave sem prevedel Vašo dramatično sceno «Prešeren v gostilni «Pri zlatem grozdu» in g. Volynski hoče jo objaviti v tédniku „Недѣля“. Recenzij, ki Vas zanimajo, poznam dozdej še le eno. Želim Vam in Vašemu žurnalu srečnega leta in — stoletja.

Vam prisrčno udani

T. Korš.

5.

12/25 Vinotoka 1901.

Veledenjeni gospod!

Prosim Vas prijeti mojo srčno zahvalo za Vašo lepo rusko antologijo. Sem njo dobil le pred nekoliko dni, ker sem letos dolgo živel na Kavkazi in na vasi. Kolikor sem mogel prečitati dosedaj, večina prevodov mi je zelo dopadla, posebno pa Vaši in Prijateljjevi, menj nekateri Veselovih, ki imajo deloma nekaj prozaičkega, barem po moji sodbi. Toda morebiti da sem kriv pred rajnikom sled nepopolnega znanstva jezika. Bilo bi še bolj, če bi izvirna oblika bila povsod pridržana. Še enkrat moja zahvala in pozdrav.

Vaš

T. Korš.

*

V posmrtnici, ki jo je Šachmatov govoril Koršu v plenarni seji ruske akademije znanosti 20. marca 1915., je rekel, da bi Korš po svojem obsežnem znanju in po obsegu svojih znanstvenih interesov lahko bil član treh njenih oddelkov, klasičnega, ruskega in orijentalškega. V resnici pa je šele 1893. postal dopisujoč član klasičnega oddelka, reden član pa je postal 1899. v ruski sekciji. Tudi drugim posmrtnicam se pozna, kako težavno je posamezniku, ki je strokovnjak samo v eni skupini, oceniti življensko delo in doumeti duha moža, ki je pokazal tako čudovito znanje jezikov in tako nenavadno širokost znanstvenih interesov. To se pozna posebno na dostavku Ušakova k avtobiografiji Korša; enako zveni tudi dostavek Jagića, ki priporoča, da se naj zberejo tudi njegova pisma, ki so večkrat cele razprave.

V nečem je Korš podoben našemu Čopu: v razmerju s tem, kar je sprejel v sebe in v sebi premožgal, je priobčil malo. Bolj ko s svojimi priobčenimi spisi je ta nenavadno živahni in okretni duh vplival z živo besedo: v medsebojnem razgovoru, z referati, predavanji in lekcijami na vseučilišču, ki so bile prepolne bogatih idej, dragocenih kombinacij in smelih hipotez. Vse to je živo vplivalo na njegovo okolico, v kateri so semena padala na plodna tla; kar je iz njih vzknilo, je ravno tako delo Korša in njega uspeh, tako da bi moralo biti upoštevano tudi pri celotni oceni njegovega dela. S svojo živahnostjo in zgovornostjo je Korš znal med svojimi poslušavci ustvariti ozračje, v katerem ni samo dajal ampak tudi sprejemal, v katerem je znal sobesednika ravno tako duševno razgibati, kakor se je sam duševno razgibal in razvnel. Nedosegljiv je bil kot svetovavec pri znanstvenem delu; obiski, vabila in obširna korespondenca, ki je bila s tem v zvezi, mu je vzela mnogo dragocenega časa. Tako njegovi natisnjeni spisi ne dajejo zadostne slike njegovega delovanja, ki si jo morejo ustvariti samo oni, ki so mu bili blizu, ali pa naravnost njegovi učenci, kakor n. pr. Šachmatov.

Prvo izhodišče in znanstveno torišče Korša je bila dolgo časa antika. Širši krogi so si sodbo o njegovem znanstvenem delu na tem polju lahko ustvarili na podlagi ruskih prevodov iz antičnih literatur, ki se odlikujejo s točnostjo in izredno čistim jezikom. V antični metriki je veljal že od 1868. kot priznana avtoriteta. L. Havet je v svoji knjigi *De Saturnio Latinorum versu*, 1880., imenoval neko njih cezuro «Caesura Korschiana» in ji posvetil posebno poglavje. O antičnih predmetih je predaval v latinskem jeziku, ki ga je mojstrsko obvladoval; Ušakov pripoveduje značilno anekdoto, kako je ocenil latinsko poročilo češke akademije znanosti ruski dialektološki komisiji, da je umrl nje ustanovitelj in predsednik J. Hlavka. Pri tem pa se ni omejeval samo na pravo klasično dobo obeh antičnih jezikov, ampak je preko vulgarne latinščine prišel tudi do modernih romanskih jezikov, preko bizantinistike pa k novi grščini. Francoščino in italijanščino je izborno poznal, provansalsščino in nje literaturo je občudoval; zadnji njegov spis je bila latinsko pisana razprava o 1. in 2. osebi množ. sedanjika v romanskih jezikih.

Perzijski in arabski jezik sta mu bila ravno tako dobro znana, kakor njuna literatura; arabščino je gladko govoril, v sanskrtu je pisal celo verze, njegova perzijska gramatika je doživela dve izdaji. Turščina mu je bila tako dobro znana, da je Miklosich po njegovi oceni «Turških elementov» obžaloval, da se ni Korš s svojim velikim znanjem že davno pred njim lotil istega problema.

Pri vseh teh jezikih ga je obenem še živo zanimala njih metrika in ritmika. To obsežno znanje ga je kmalu privedlo na polje primerjalnega jezikoslovja, kjer je bil, kakor Fortunatov, avtodidakt, kar je za one čase umljivo; na tem polju ga je zanimalo v prvi vrsti medsebojno razmerje in odvisnost raznih kulturnih skupin, kakor se kaže v «tujkah» po raznih jezikih, nato pa še raznim jezikom skupni sintaktični in semasiološki procesi.

Poleg vsega tega je Korš izborno poznal tudi slovanske jezike in literature, mrtve kakor tudi žive. Največ pozornosti in znanstvenega dela pa je posvetil ruščini, v katero sta ga uvedla dva izborna učitelja, Buslajev in Tichonravov. Vse življenje so ga zanimali problemi jezika in metrike «Slova o polku Igorevč».. Prvi je podal znanstveno točno fonetično transkripcijo moskovskega govora in celo desetletje načeloval v ruski akademiji ruski dialektološki sekciji. Bil je tudi predsednik komisije za novo izdajo maloruske biblije. Kakor z ruskim jezikom, se je znanstveno pečal tudi z ruskimi pisatelji: Puškinom, Gogoljem, Hercenom in drugimi, z enako vnemo in ljubeznijo pa tudi s Ševčenkom.

Poleg vsega tega obilnega znanstvenega dela je tudi mnogo prevajal, najrajši verze. V ruščino je poleg Prešerna in Aškerca prevajal tudi Horaca, Tibula, Katula, Properca, Sapfo, Danteja, Eminesca, Mickiewicza, Asnyka, Petöfija, Aranyja, ter iz nove grščine, danščine, arabščine, perzijsčine. V latinščino je prevajal Puškina, Feta, Delviga, Anakreonta, Teognida, Menandra, Goetheja, Schillerja, ter iz stare indijsčine, armenščine, perzijsčine. V klasično grščino je prevajal Prešerna, Puškina in druge. To ni bila zanj samo filološka zabava; povsodi se je skušal uveljaviti kot psiholog in esteta, ki zna notranjo razgibanost, izhajajočo iz literarnega dela, podati tudi v drugem jeziku. Sam je pisal verze v ruščini, rusinščini, latinščini in grščini.

*

Kakšna je bila usoda njegovega prevoda Prešerna na Ruskem? Kako ga je literarno interesirana javnost sprejela? — Jasno je, da Prešernova umetnost ni taka, da bi mogla zainteresirati ali celo ogreti literarno interesirano rusko javnost na pragu 20. stol. Bila je torej že a priori obsojena na ožji krog ljudi s širšimi literarnimi interesi. Skeptično je poročilo Jagića (l. c. str. 263): «In seiner Beurteilung des literarischen Wertes einzelner Werke und dichterischer Leistungen liess er sich oft zur Begeisterung hinreissen, die nicht von allen Zeitgenossen gebilligt wurde. So hat sein Prešeren-Kultus in Russland keinen Anklang gefunden».

Zadrega in vpljudnost zvenita, tako se vsaj meni zdi, v stavku, ki ga je zapisal Vl. Levstik («Ljubljanski zvon», 1907, 36), ko je opisoval slučajno srečanje z rusko študentko v vlaku v Švici, na potu v Pariz: «Koršev prevod Prešerna je bil Ani Fominišni po imenu znan». Iz krogov specialistov za literaturo izhaja pač nekoliko bolj razveseljivo poročilo A. Lutherja, ki je («Zeitschrift für Bücherfreunde», N. F. V, 1913, 150) zapisal: «So ist durch Korsch der bedeutendste Lyriker der Slowenen, Franz Preširen, dem gebildeten Publikum Russlands lieb und vertraut geworden». Značilno je vsekakor, da stara in velika ruska literatura ne premore drugega primera, s katerim bi v poetiki pokazala, kaj je «sonetni venec», ko Koršev prevod Prešernovega «Sonetnega venca».

H E N R I K I B S E N

I V A N R O Z M A N

Heliki nordijski dramatik, čigar rojstno stoletnico je praznoval letos ves kulturni svet, zavzema v zboru reprezentantov, tolmačev in oblikovalcev evropske miselnosti v zadnji četrti minulega stoletja tako odlično mesto, da ne more ob tej priliki nihče mimo njega, ki zre brižno v obraz moderni sfingi, sodobnemu življenju in njegovemu intenzivnemu javljanju na vseh poljih človeškega hotenja in udejstvovanja. On in njegovi sorodniki po duhu: Zola, Dostojevskij, Tolstoj, geniji teh mojstrov so kakor velika, magična ogledala nad evropskim teritorijem, katerih vsak je nastrojen in obrazovan na povsem svojski, le njemu lastni način, ter razporejen na tem duhovnem svodu na prav njemu določeno mesto, z njemu lastno ekliptiko in njegovim spektrom. Le-ti obsevajo s svojimi miselnimi stožci bodisi le vnanje oblike vsakdanjega življenja, to pa s tako vestnostjo, da se nam dozdeva, kakor da je njihova življenska naloga podajati le golo življenje, ogromne slike, zgolj verne posnetke človeških socialnih mravljišč, brez junakov in brez perspektiv v bodočnost, razdeljene v protivne si tabore, naskakujoče drug drugega, naravnost, z odprtimi vizirji, ponajveč pa potajno, s hlimbo in kovarstvi; — bodisi da nam odpirajo globine človeške duše, polne demonskih strasti, ljubezni in sovraštva, brezdanje prepade, ob katerih se nas loteva omotica; — bodisi da trgajo zavese z realnega življenja, z obrazov svojih sodobnikov in njihovih malikov, zavese, za katere se skoro vsak človek tako stra-